

KÖZPONTI
STATISZTIKAI
HIVATAL

FEJÉR MEGYE SZÁMOKBAN

2013

Tartalom

Főbb jellemzők	2
1. Népeség, népmozgalom	4
2. Munkaerőpiac	6
3. Egészségügy, baleset	8
4. Szociális ellátás	10
5. Oktatás, kultúra	12
6. GDP, kutatás-fejlesztés	14
7. Gazdasági szervezetek, beruházás	16
8. Mezőgazdaság	18
9. Ipar, építőipar	20
10. Lakás	22
11. Turizmus, kereskedelem, vendéglátás	24
12. Környezet, infrastruktúra	26
Fejér megyei portré	28
Adottságok	28
Társadalom	30
Gazdaság	33
Kiemelt értékünk	35
A Velencei-tó	35

Jelmagyarázat

- A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- 0 A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.
- .. Az adat nem ismeretes.
- + Előzetes adat.
- ... Nem közölhető adat.

Megjegyzések

A 2013. évi adatok általában előzetesek.

A kiadványban felhasznált adatok csoportosítása mindig az adott év január 1-jei állapotának megfelelő területi beosztás szerint történt.

A részadatok összegei a kerekítések miatt eltérhetnek az összesen adatoktól.

A százalék- és viszonyszámok kiszámítása kerekítés nélküli adatok alapján történt.

A módszertani információk és a fogalmak magyarázata megtalálható a Központi Statisztikai Hivatal honlapján.

		Fejér megye	
BP	Budapest	Megyeszékhely	Székesfehérvár
BÁ	Bács-Kiskun	Terület, km ²	4 358
BA	Baranya	Települések száma ^{a)}	108
		Ebből: város ^{a)}	17
BÉ	Békés	Népesség, ezer fő ^{a)}	420
		Városi népesség aránya, % ^{a)}	60,8
BO	Borsod-Abaúj-Zemplén	Népsűrűség, fő/km ²	96
CS	Csongrád	Foglalkoztatási arány, % ^{b)}	53,5
		Munkanélküliségi ráta, % ^{b)}	9,7
FE	Fejér	Alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, forint ^{b)}	144 821
GY	Győr-Moson-Sopron	Öregségi átlagnyugdíj, forint ^{a)}	119 179
HA	Hajdú-Bihar	Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágy ^{b)}	60
HE	Heves	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban, fő ^{b)}	15 836
JÁ	Jász-Nagykun-Szolnok	Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevők száma, fő ^{b) c)}	10 873
KO	Komárom-Esztergom	Egy főre jutó GDP, ezer forint ^{d)}	2 657
		A kutatás-fejlesztés ráfordításai a GDP százalékában ^{d)}	0,70
NÓ	Nógrád	Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma ^{e)}	135
PE	Pest	Egy főre jutó beruházás, ezer forint ^{d)}	346
		Termőterület, ezer hektár ^{f)}	349
SO	Somogy	Egy főre jutó ipari termelés, ezer forint ^{b)}	4 476
SZ	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Tízezer lakosra jutó épített lakás ^{b)}	4
TO	Tolna	Kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszaka, ezer ^{b)}	347
VA	Vas	Ezer lakosra jutó személygépkocsi ^{e)}	317
VE	Veszprém	Ezer lakosra jutó internet-előfizetés ^{b)}	242
		Autópályák, autóutak, km ^{b)}	144
ZA	Zala	Működtetett vasútvonalak, km ^{d)}	450

a) 2014. január 1-jei adat.

b) 2013. évi adat.

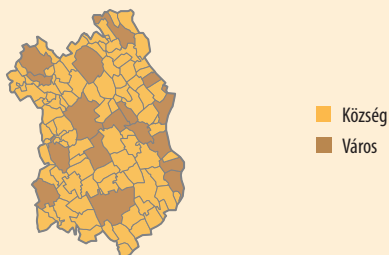
c) A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők adata.

d) 2012. évi adat.

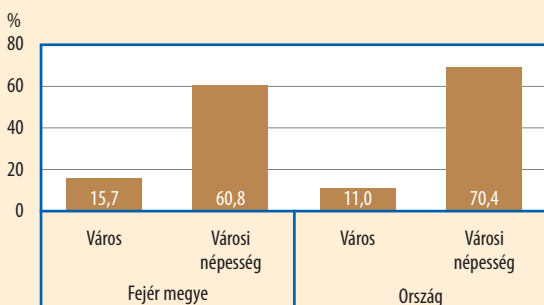
e) 2013. december 31-ei adat.

f) 2013. május 31-ei adat.

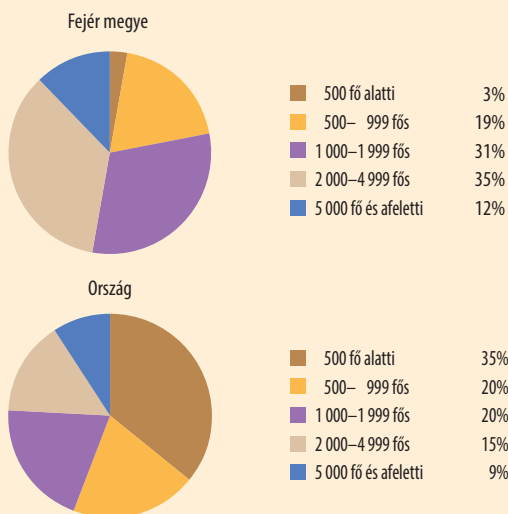
1. ábra A megye települései, 2014. január 1.

2. ábra A városok és a városi népesség aránya, 2014. január 1.

3. ábra A települések megoszlása népességnagyság-kategóriák szerint, 2013. január 1.

Főbb jellemzők

1. Néesség, népmozgalom

1.1. tábla A lakónéesség* alakulása és a főbb népmozgalmi események

Megnevezés	2011	2012	2013
Lakónéesség, január 1., ezer fő			
Férfi	206	204	204
Nő	220	218	217
Összesen	426	422	421
Ebből:			
megyeszékhelyen	102	100	99
többi városban	148	147	147
községekben	176	175	175
A lakónéesség korösszetétele, január 1., %			
14 évesek és fiatalabbak	15	14	14
15–64 évesek	70	70	69
65 évesek és idősebbek	16	16	16
Főbb népmozgalmi adatok			
Élveszületés, fő	3 631	3 741	3 729
Halálozás, fő	5 262	5 249	5 236
Házasságkötés, eset	1 530	1 592	1 653
Belföldi vándorlási különbözet, fő	688	123	-253

1.2. tábla A születéskor várható átlagos élettartam

(év)			
Nem	1990	2001	2012
Férfi	65,37	68,54	71,47
Nő	73,81	76,41	78,36

1.3. tábla Átlagéletkor

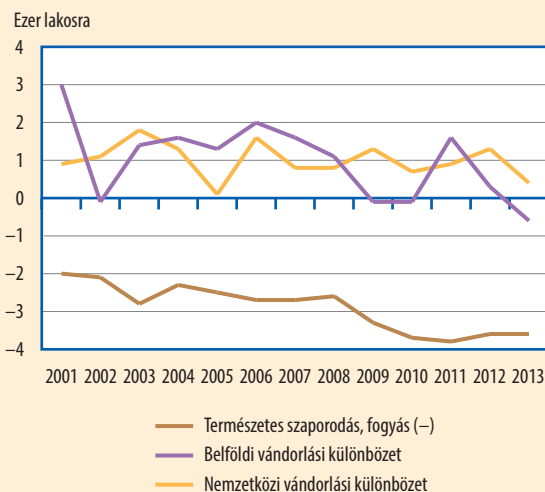
(év)			
Nem	1990	2001	2013
Férfi	33,9	36,3	39,3
Nő	37,0	39,8	43,3

* A 2011. január 1-jei lakónéesség a 2001. évi népszámlálás alapján, a 2012. és 2013. január 1-jei lakónéesség a 2011. évi népszámlálás alapján továbbvezetett adat.

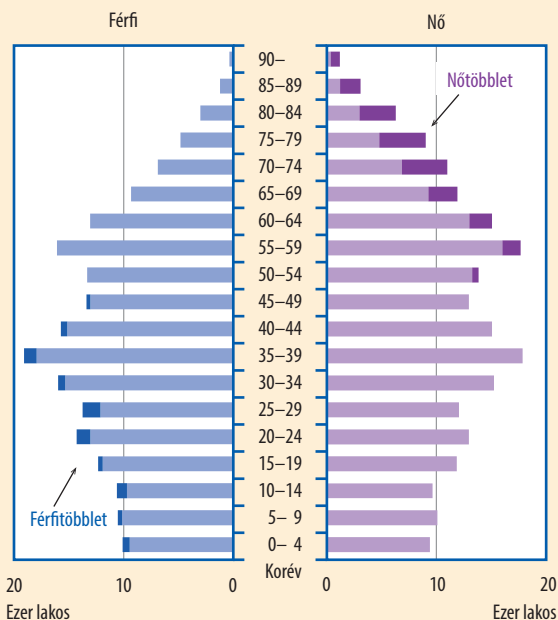
1. Ezer lakosra jutó természetes fogyás, 2013

(‰)

1.1. ábra A népességszámot alakító népmozgalmi események arányszámai

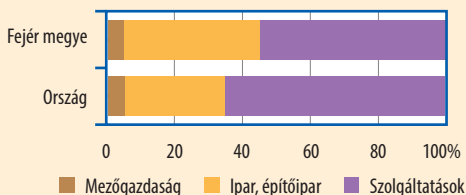
1.2. ábra A népesség száma nem és életkor szerint, 2013. január 1.

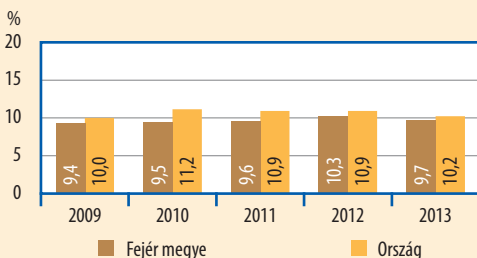
2.1. tábla A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása*

Megnevezés	2011	2012	2013
Foglalkoztatott, ezer fő	170,8	170,0	173,3
Ebből:			
középfokú végzettségű	110,8	111,8	113,7
diplomás	33,6	36,1	37,9
férfi	93,5	93,1	98,2
Munkanélküli, ezer fő	18,1	19,5	18,6
Ebből:			
legalább egy éve munkát keres	8,7	9,4	9,7
férfi	8,4	9,9	8,6
Gazdaságilag nem aktív, ezer fő	137,1	135,4	132,1
Ebből:			
szeretne dolgozni	11,7	10,2	11,1
nappali tagozatos tanuló	32,2	32,8	31,6
Aktivitási arány, %	58,0	58,3	59,2
Foglalkoztatási arány, %	52,4	52,3	53,5
Munkanélküliségi ráta, %	9,6	10,3	9,7

2.1. ábra A foglalkoztatottak megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2013*

2.2. ábra A 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája*

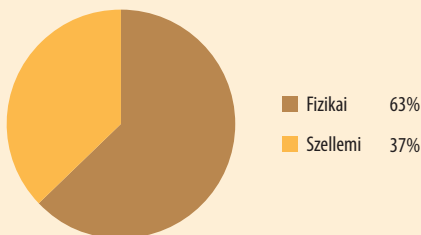
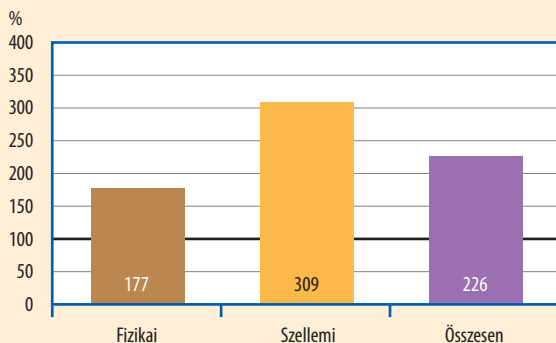
* A KSH munkaerő-felmérése alapján.

2. A 15–74 éves népesség foglalkoztatási aránya, 2013

(%)

2.2. tábla Havi bruttó átlagkereset állománycsoportok szerint*

Állománycsoport	2011	2012	2013
Forint/hó			
Fizikai foglalkozású	151 995	166 672	173 071
Szellemi foglalkozású	275 067	290 073	303 044
Összesen	198 725	213 022	221 100
Előző év=100,0			
Fizikai foglalkozású	101,4	109,7	103,8
Szellemi foglalkozású	110,2	105,5	104,5
Összesen	104,4	107,2	103,8

2.3. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók számának megoszlása állománycsoportonként, 2013***2.4. ábra** A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a minimálbér százalékában állománycsoportonként, 2013*

* Az évközi intézményi munkaügy-statisztikai adatgyűjtési rendszer alapján.

3.1. tábla Háziiorvosi, házi gyermekorvosi ellátottság

Megnevezés	2000	2011	2012
Háziiorvos és házi gyermekorvos összesen	261	255	254
Egy háziiorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos, fő	1 640	1 669	1 658
Egy háziiorvosra jutó betegforgalom	11 343	12 992	12 969
Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom ^{a)}	7 255	7 523	6 763

^{a)} Tanácsadás nélkül.

3.2. tábla Fekvőbeteg-ellátás

Megnevezés	2000	2012	2013
Működő kórházi ágyak száma	2 908	2 343	2 514
Működő kórházi ágyak tízezer lakosra jutó száma	69	56	60
Elbocsátott betegek száma, ezer	89	95	95
Ápolás átlagos tartama, nap	9	7	7
Ágykihasználás, %	73	77	73
Egynapos kórházi ellátás, ezer eset	..	10	10

3.3. tábla A járóbeteg-szakellátás leglátogatottabb rendeléseinek főbb adatai, 2012*

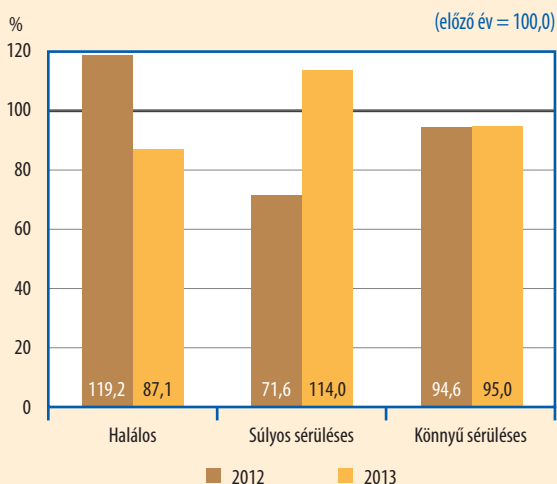
Megnevezés	Megjelenési eset	Beavatkozás	Teljesített szakorvosi munkaóra
Belgyógyászat	129	293	58
Sebészet	92	222	25
Képkalkító diagnosztika	284	568	63
Laboratóriumi diagnosztika	458	5 809	13
Fizioterápia	305	1 888	4
Reumatológia	88	465	25
Tüdőgyógyászat	69	218	17
Fül-, orr-, gégegyógyászat	86	225	22
Szemészet	82	341	23

* A MÁV adataival együtt. Az adatok csak a magyar biztosítás alapján végzett ellátásokat tartalmazzák.

3. A balesetet szenvedett személyek számának változása 2012 és 2013 között (%)

3.4. tábla Személy sérüléses közúti közlekedési balesetek és a balesetet szenvedett személyek

Megnevezés	2000	2012	2013
Balesetek			
Halálos	63	31	27
Súlyos sérüléses	317	179	204
Könnyű sérüléses	332	438	416
Összesen	712	648	647
Balesetet szenvedett személyek			
Meghalt	73	33	27
Súlyosan megsérült	397	208	253
Könnyen megsérült	603	647	671
Összesen	1 073	888	951

3.1. ábra A közlekedési balesetek számának alakulása**3.5. tábla Munkabalesetek**

Megnevezés	2000	2012	2013
Összesen	1 517	1 026	906
Ebből:			
halálos	15	7	6
csonkulásos	13	16	11
súlyos	21	13	13

4.1. tábla A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők, január

Megnevezés	2012	2013	2014
Ellátottak száma, fő			
Összesen	116 939	115 683	113 325
Ebből:			
öregségi nyugdíj	78 942	82 570	84 624
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	14 282	13 469	12 986
Havi teljes ellátás átlagos összege, forint/fő			
Összesen	97 846	105 742	109 002
Ebből:			
öregségi nyugdíj	107 029	115 706	119 179
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	68 113	72 419	72 863

4.2. tábla Bölcsődei ellátás, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Működő bölcsőde	21	21	22
Működő férőhely	1 114	1 150	1 162
Kisgyermeknevelő	216	219	216

4.3. tábla Alap- és nappali ellátásban részesülők

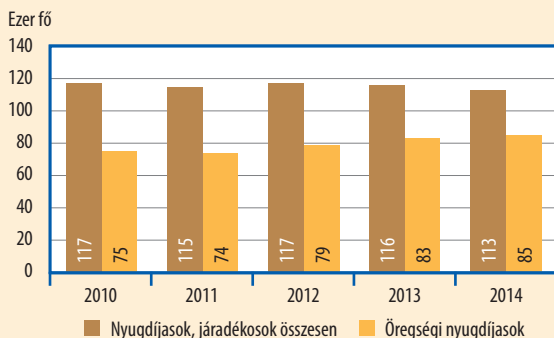
Megnevezés	2011	2012	2013
Idősek nappali ellátása	671	691	735
Szociális étkeztetés	4 057	3 901	3 850
Házi segítségnyújtás	2 892	2 129	2 064

4.4. tábla Gyermekvédelmi szakellátásban részesülők

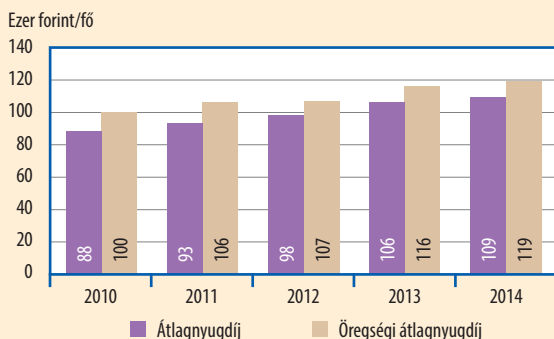
Megnevezés	2011	2012	2013
Gyermekotthonban nevelt kiskorú	228	195	189
Nevelőszülőnél nevelt kiskorú	407	413	449
Ápolást, gondozást nyújtó intézményben nevelt kiskorú	6	8	8
18 éves és idősebb gondozott	122	114	105
Összesen	763	730	751

4. Öregségi nyugdíjasok a népesség százalékában, 2014. január

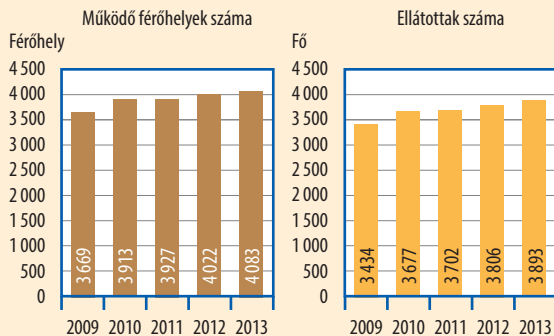
4.1. ábra A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, január*

4.2. ábra Átlagnyugdíjak, január*

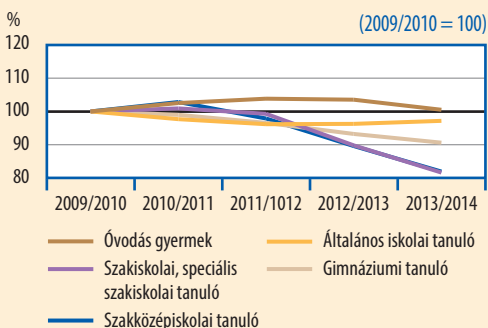
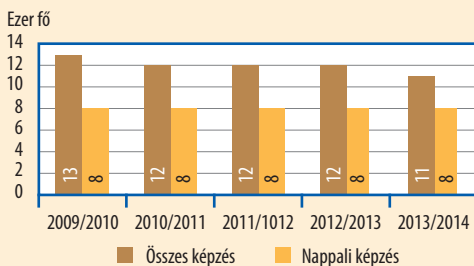
4.3. ábra A tartós és az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények főbb adatai

* A nyugdíjrendszer 2012. évi átalakítása miatt a 2012 előtti és utáni időszak adatainak összehasonlíthatósága erősen korlátozott.

5.1. tábla A köznevelési intézmények főbb adatai a nappali oktatásban, 2013/2014

Intézmény	Feladat- ellátási hely	Gyermek, tanuló	Egy gyermek- csoportra/ osztályra	Egy pedagógus- ra
			jutó gyermek, tanuló	
Óvoda	172	14 239	22	11
Általános iskola	158	31 531	19	10
Szakiskola, speciális szakiskola	43	5 452	20	11
Gimnázium	42	6 447	28	11
Szakközépiskola	63	9 389	26	12

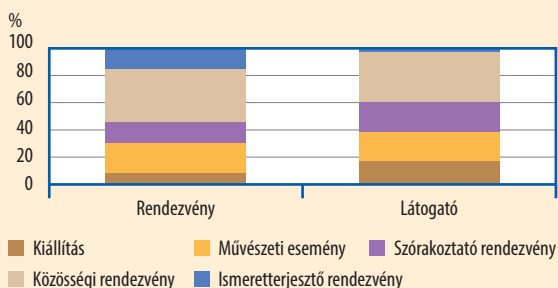
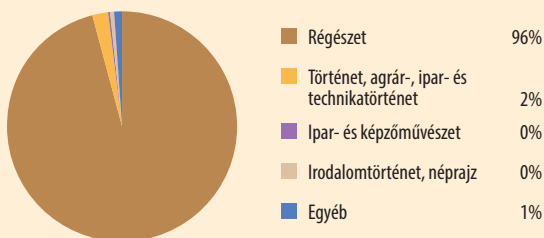
5.1. ábra Óvodai nevelésben, iskolai oktatásban
részesülők a nappali oktatásban

5.2. ábra A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt
vevő hallgatók száma*

* A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők. A főiskolai szintű, az egyetemi szintű és az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

5. Az ezer lakosra jutó általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban, 2013/2014

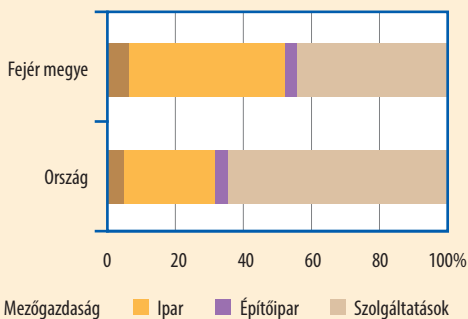
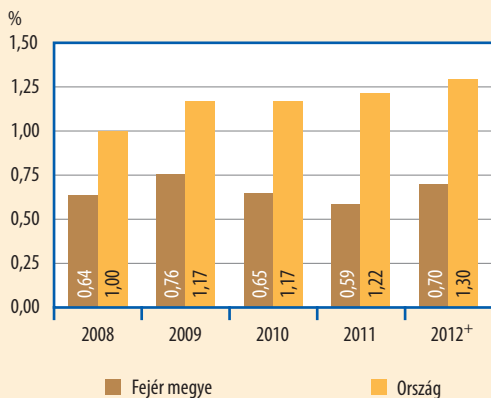
5.2. tábla A kulturális intézmények főbb adatai

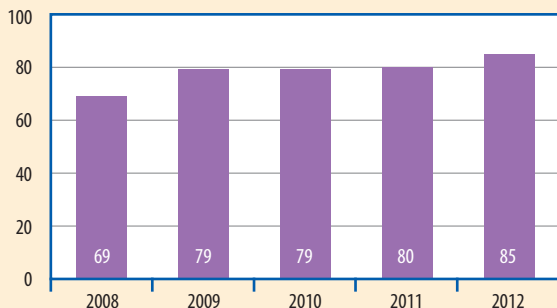
Megnevezés	2011	2012	2013
Közművelődési intézmények			
Száma	88	96	136
Rendezvények száma	4 344	4 180	6 425
Látogatók száma, ezer	817	842	1 028
Muzeális intézmények			
Száma	38	37	36
Kiállítások száma	93	111	125
Látogatók száma, ezer	188	172	206
Települési könyvtárak			
Szolgáltatóhelyek száma	109	109	89
Beiratkozott olvasók száma, ezer	53	51	50
Könyvtári egységek száma, ezer	2 040	2 041	2 017
Kölcsönzött könyvtári egységek száma, ezer	1 019	957	900

5.3. ábra Közművelődési intézmények rendezvényeinek és látogatóinak megoszlása, 2013**5.4. ábra** A múzeumok leltározott tárgyi állományának megoszlása gyűjtemények szerint, 2013

6.1. tábla A bruttó hazai termék alakulása

Megnevezés	2000	2005	2011	2012 ⁺
GDP piaci beszerzési áron, milliárd forint	638	900	1 096	1 120
Egy főre jutó GDP				
Ezer forint	1 493	2 100	2 573	2 657
Az országos átlag százalékában	116	96	93	94

6.1. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása
főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2012⁺6.2. ábra A kutatás-fejlesztés ráfordításai
a GDP százalékában6. Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson az EU-27 átlagának százalékában, 2012⁺

6.3. ábra A kutató-fejlesztő helyek száma**6.4. ábra** A kutató-fejlesztő helyek számának megoszlása szektorok szerint, 2012**6.2. tábla** A kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma

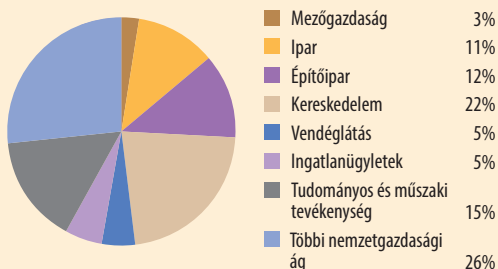
Megnevezés	2010	2011	2012
Tényleges létszám	1 023	1 038	1 330
Ebből: kutató-fejlesztő	698	678	837
segédszemélyzet	177	202	271
Az MTA tagja és a tudomány doktora vagy kandidátusa, PhD-, DLA-fokozattal rendelkező	232	178	287
Számított létszám ^{a)}	661	710	1 016
Ebből: kutató-fejlesztő	447	453	610
segédszemélyzet	144	162	237

^{a)} A kutatásra, kísérleti fejlesztésre fordított munkaidő arányában teljes munkaidejű dolgozókra átszámított adatok.

7.1. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Társas vállalkozás	19 429	19 394	18 899
Ebből:			
korlátolt felelősségű társaság	12 268	12 718	12 677
részvénytársaság	143	148	145
betéti társaság	6 419	5 950	5 483
Önálló vállalkozó	37 321	36 818	37 601
Ebből:			
főfoglalkozású	13 070	12 861	13 136
mellékfoglalkozású	17 046	17 257	17 791
Vállalkozás összesen	56 750	56 212	56 500
Nonprofit szervezet	3 915	4 012	4 051
Költségvetési és egyéb szervezet	620	592	508
Összesen	61 285	60 816	61 059

7.1. ábra A regisztrált társas vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2013. december 31.

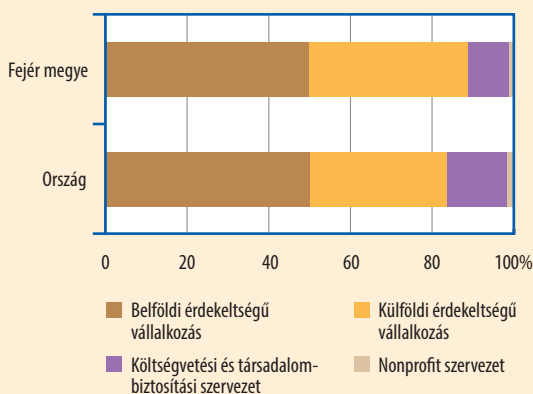
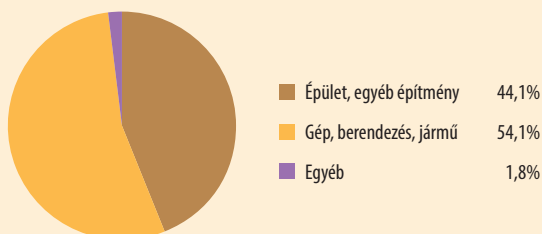
7.2. tábla A regisztrált társas vállalkozások száma létszám-kategória szerint, december 31.

Létszám-kategória, fő	2011	2012	2013
0– 9	18 231	18 223	17 732
10– 49	1 009	983	970
50–249	144	144	151
250–	45	44	46
Összesen	19 429	19 394	18 899

7. Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás, 2013. december 31.

7.3. tábla A beruházások* teljesítményértéke és volumenindexe a kiemelt nemzetgazdasági ágakban, 2012

Nemzetgazdasági ág	Milliárd forint	Előző év = 100,0
Mezőgazdaság	10,7	100,2
Ipar	68,3	72,1
Kereskedelem	10,8	110,3
Szállítás és raktározás	26,6	79,1
Információ és kommunikáció	4,4	83,4
Ingtatlanügyletek	5,1	82,4
Adminisztratív szolgáltatás	2,6	143,5
Közigazgatás	4,9	145,5

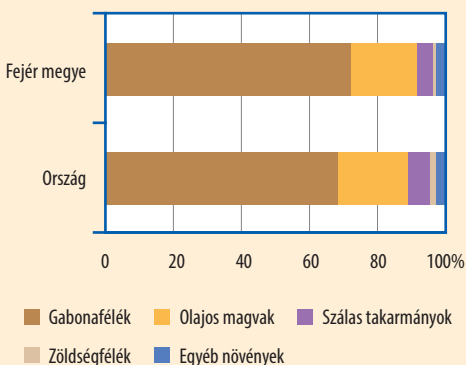
7.2. ábra A beruházások megoszlása* gazdálkodási forma szerint, 2012**7.3. ábra** A beruházások megoszlása* anyagi-műszaki összetétel szerint, 2012

* A beruházás helye szerint.

8.1. tábla A földterület művelési ágak szerint, május 31.

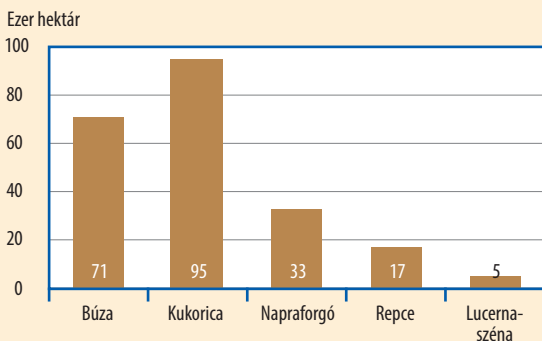
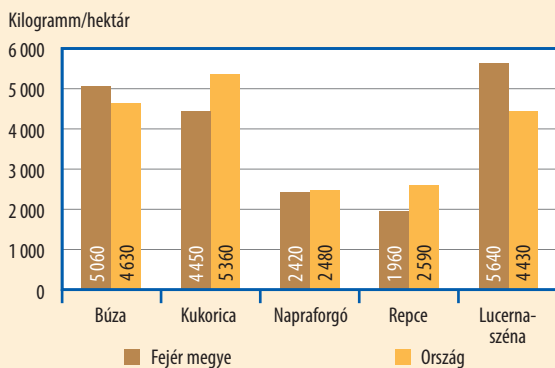
Művelési ág	2000	2013	
	hektár	2000 = 100,0	
Szántó	253 595	251 637	99,2
Konyhakert	7 134	7 140	100,1
Gyümölcsös	2 162	2 350	108,7
Szőlő	3 097	3 128	101,0
Gyep	34 598	22 081	63,8
Mezőgazdasági terület	300 586	286 336	95,3
Erdő	54 548	54 324	99,6
Nádas	5 936	6 953	117,1
Halastó	1 409	1 133	80,4
Termőterület	362 479	348 746	96,2
Művelés alól kivett terület	102 406	107 562	105,0
Összesen	464 885	456 308	98,2

8.1. ábra A főbb szántóföldi növénycsoportok aránya a vetésterületből, 2013. május 31.

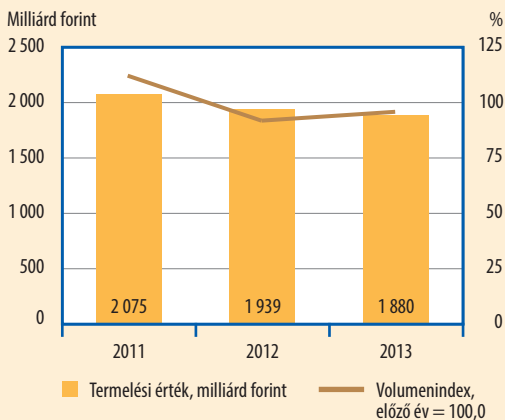
8. A mezőgazdaság aránya a bruttó hozzáadott értékből, 2012

(%)

8.2. ábra A főbb szántóföldi növények betakarított területe, 2013**8.3. ábra** A főbb szántóföldi növények termésátlaga, 2013**8.2. tábla** Az állattenyésztés főbb mutatói, 2013. december 1.

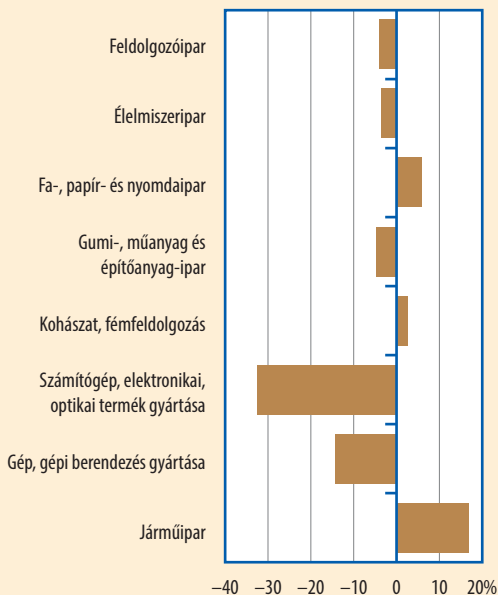
Megnevezés	Szarvasmarha	Sertés	Juh	Tyúk
Főbb gazdasági haszonállatfajok állománya				
Fejér megye, ezer egyed	41	78	33	888
Az országos százalékában	5,3	2,7	2,7	3,1
Száz hektár mezőgazdasági területre jutó egyed				
Fejér megye	14	27	12	310
Ország	14	55	23	536

9.1. ábra Az ipari termelés értéke és volumenindexe*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.2. ábra A főbb feldolgozóipari ágazatok termelési volumenének változása az előző évhez képest, 2013*

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9. Egy főre jutó ipari termelés értéke, 2013*

(ezer forint)

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

KO 7 351

GY 5 859

FE 4 476

VA 3 208

BO 3 076

JÁ 2 984

HE 2 821

BA 2 807

HU 2 391

VE 2 157

BP 2 044

ZA 2 023

PE 1 713

CS 1 641

TO 1 592

SO 1 379

HA 1 287

BÉ 1 010

SZ 980

NÓ 845

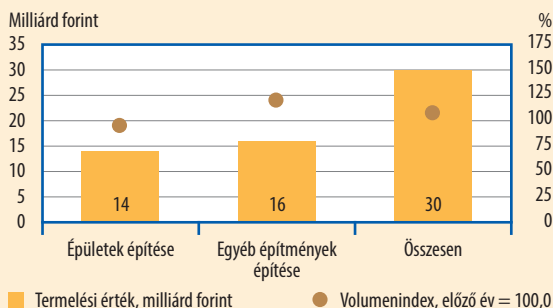
BA 841

9.1. tábla A feldolgozóipar főbb ágazatainak jellemzői, 2013*

Ágazat	Termelés	Alkalmazás- ban állók	Export részaránya az összes értékesítésből
	megoszlása		(%)
Feldolgozóipar	100,0	100,0	77,6
Ebből:			
élelmiszeripar	11,3	7,1	41,9
fa-, papír- és nyomdaipar	6,4	2,9	83,0
gumi-, műanyag és építőanyag- ipar	13,1	14,4	78,2
kohászat, fémfeldolgozás	29,9	26,5	80,2
számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	11,0	8,9	98,0
gép, gépi berendezés gyártása	8,1	10,7	85,2
járműipar	17,9	24,1	84,8

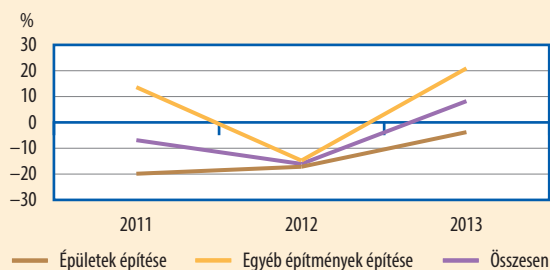
* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.3. ábra Az építőipari termelés értéke és volumenindexe, 2013*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.4. ábra Az építőipari termelés volumenének változása az előző évhez képest*

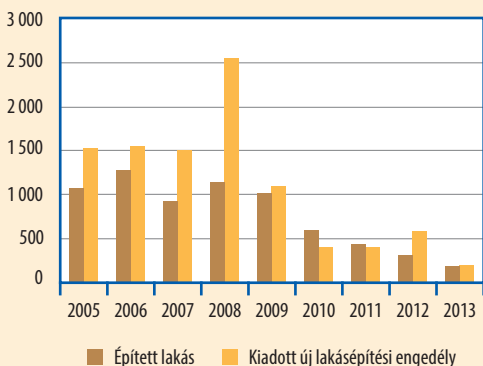

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

10.1. tábla Lakásállomány, laksűrűség, január 1.

Megnevezés	2012	2013	2014
Lakásállomány	174 872	175 167	175 342
Ebből:			
1 szobás	12 739	12 741	12 740
2 szobás	74 265	74 281	74 290
3 szobás	51 002	51 090	51 148
4 és több szobás	36 866	37 055	37 164
Száz lakásra jutó személy	241	241	240

10.1. ábra Az épített lakások és a kiadott építési engedélyek számának alakulása

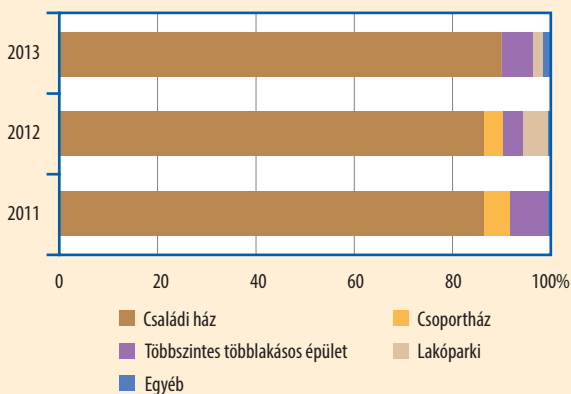

10.2. tábla Az épített és a megszűnt lakások

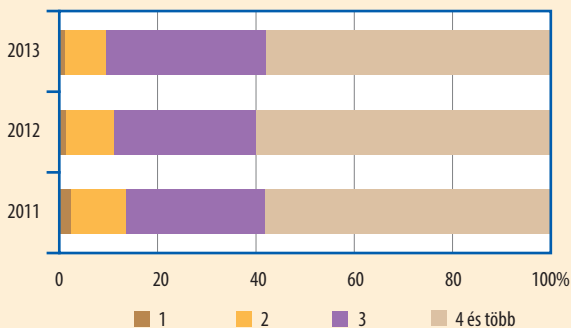
Megnevezés	2011	2012	2013
Épített lakások száma	435	317	188
Ebből:			
természetes személy által	389	289	166
vállalkozás által	46	24	20
Átlagos alapterület, m ²	125	128	133
Megszűnt lakások száma	46	22	13

10. Tízezer lakosra jutó épített lakás, 2013

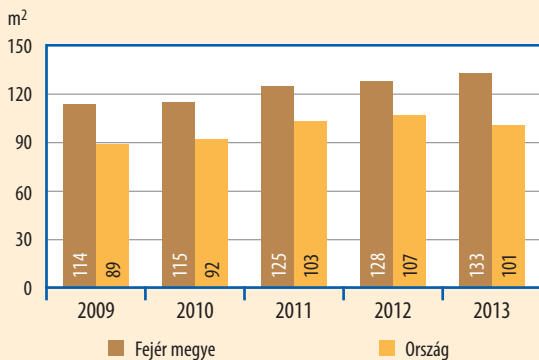
10.2. ábra Az épített lakások megoszlása építési forma szerint

10.3. ábra Az épített lakások megoszlása szobaszám szerint

10.4. ábra Az épített lakások átlagos alapterülete

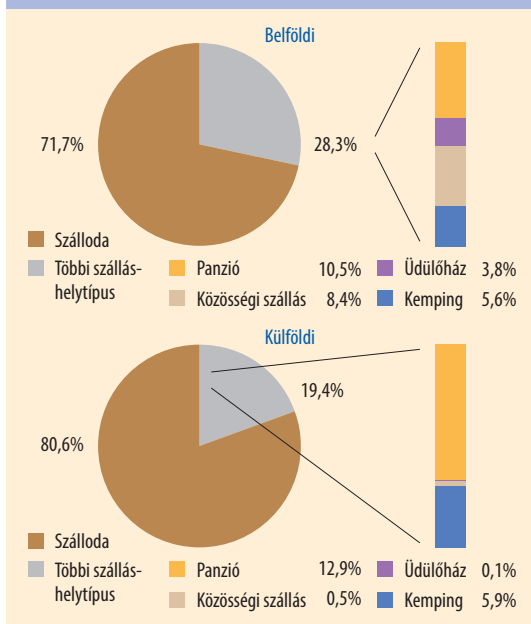
11.1. tábla A szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma

Megnevezés	2011	2012	2013
Kereskedelmi szálláshelyek			
Egységek száma ^{a)}	104	102	82
Férőhelyek száma ^{a)}	11 570	10 971	7 697
Vendégek száma	161 660	161 336	157 119
Ebből: külföldi	34 879	40 500	32 500
Vendégéjszakák száma	368 078	364 458	347 457
Ebből: külföldi	98 654	116 026	86 525
Egyéb szálláshelyek			
Vendéglátók száma ^{b)}	610	590	550
Férőhelyek száma ^{b)}	3 757	3 693	3 529
Vendégek száma	12 900	12 656	13 072
Ebből: külföldi	2 351	2 344	839
Vendégéjszakák száma	39 362	39 575	32 613
Ebből: külföldi	8 773	8 749	3 220

^{a)} Július 31-én.

^{b)} December 31-én.

11.1. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak szálláshelytípusok szerinti összetétele, 2013

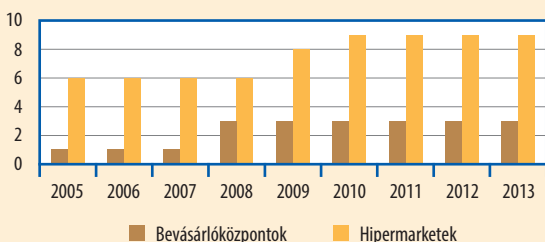
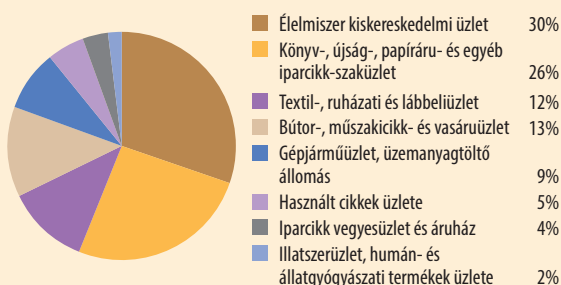

11. A férőhelyek kapacitáskihasználtsága a kereskedelmi szálláshelyeken, 2013 (%)

11.2. tábla A kiskereskedelmi üzletek adatai az év végén

Megnevezés	2011	2012	2013 ^{a)}
Száma összesen	5 241	5 152	4 971
Ebből:			
bevásárlóközpontban működő	100	92	98
hipermarketben működő	109	107	103
Alapterület összesen, ezer m²	704	699	682
Átlagos alapterület, m ²	134	136	137

^{a)} A 2013. július 1-jétől alakult nemzeti dohányboltok adatai nélkül.

11.2. ábra A bevásárlóközpontok és hipermarketek számának alakulása**11.3. ábra** A kiskereskedelmi üzletek megoszlása üzlet-típusonként, 2013. december 31.**11.3. tábla** Vendéglátóhelyek üzlettypusok szerint

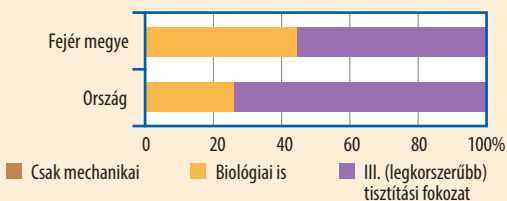
Megnevezés	2011	2012	2013
Étterem, büfé	833	842	878
Cukrászda	124	131	138
Italüzlet és zenés szórakozóhely	773	742	681
Munkahelyi, rendezvényi és köz- életet végző vendéglátóhely	243	267	297
Összesen	1 973	1 982	1 994

12.1. tábla Környezetvédelmi beruházások és folyó környezetvédelmi ráfordítások*

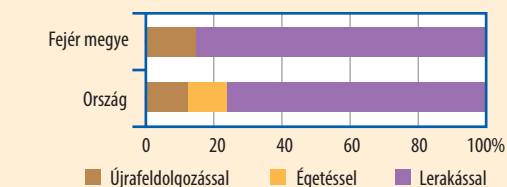
	(millió forint)		
Megnevezés	2010	2011	2012
Közvetlen beruházások	1 442	5 231	4 768
Integrált beruházások	623	375	444
Összesen	2 065	5 606	5 212
Szervezetten belüli, folyó ráfordítások	7 326	7 211	11 779
Külső szolgáltatóknak fizetett díjak	4 175	5 268	4 943

* A 99 főnél többet foglalkoztató gazdálkodó szervezetek esetében, a beruházó székhelye szerint.

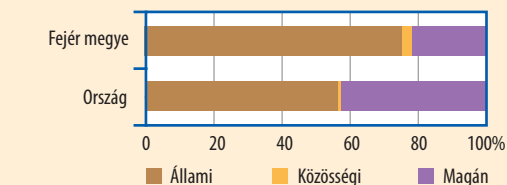
12.1. ábra A tisztított szennyvíz megoszlása tisztítási fokozat szerint, 2012

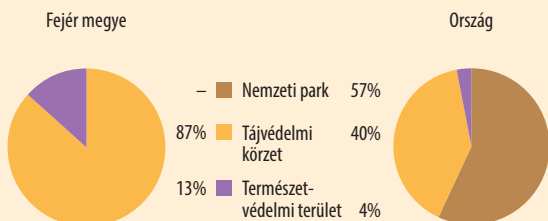
12.2. ábra A hulladék kezelése, ártalmatlanítása, 2013

12.3. ábra Az erdőterület megoszlása tulajdoni jelleg szerint, 2013

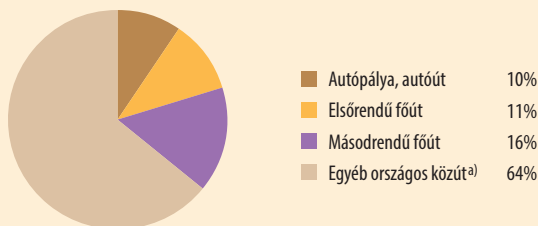
12. Ezer lakosra jutó személygépkocsi, 2013

12.4. ábra Az országos jelentőségű védett területek összetétele, 2013**12.2. tábla** Információ, kommunikáció

Megnevezés	2011	2012	2013
Postai szolgáltatóhelyek száma	124	124	124
Távbeszélő fővonalak	117 927	118 076	123 874
Ezer lakosra jutó távbeszélő fővonal	279	280	295
Kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	91 922	91 644	94 767
Ezer lakosra jutó kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	218	218	228
Internet-előfizetések száma	94 098	96 659	101 663

12.3. tábla Személygépkocsi-állomány

Megnevezés	2011	2012	2013
Személygépkocsi	129 236	130 406	132 991
Ebből: benzinüzeműek aránya, %	78	76	75
Ezer lakosra jutó személygépkocsi	306	310	317

12.5. ábra Országos közutak megoszlása útjelleg szerint, 2013

a) Összekötő, bekötő-, állomáshoz vezető, autópályára és autóútra fel-, illetve levezető út.

Fejér megyei portré

Adottságok

Fejér megye területe 4358 km², az ország területének 4,7%-a, hazánk egyik legváltozatosabb felszínű, legváltozatosabb földrajzi adottságokkal rendelkező térsége. Északról Komárom-Esztergom megye, délről Tolna megye, keletről Pest és Bács-Kiskun megye, nyugatról Veszprém és Somogy megye határolja. A megye nagyobbik részét a Mezőföld uralja, amely átmenetet képez az Alföld és a Dunántúli-középhegység között, de a Bakony, Vértes és Gerecse hegység nyúlványai, valamint hazánk legidősebb hegysége a Velencei-hegység és a Velencei-tó térsége is színesítik a felszínét. Keleti részén természetes határa a Duna. Fejér megye páratlan természeti értékekkel, fajgazdagsággal és különleges természeti területekkel rendelkezik. Ezek az ökológiai szempontból különösen értékes, biológiai sokféleséget hordozó természetes és természetközeli területek jelentős része a megye északi, hegyvidéki erdős vidékeire koncentrálódik. A megyében négy tájvédelmi körzet (Vértes, Sárrét, Sárvíz-völgye, Dél-Mezőföld), valamint tíz országos jelentőségű természetvédelmi terület található. A megye középső és déli területeinek löszdombjait már birtokba vette a mezőgazdaság, így a természeti értékek csak mozaikosan tudtak fennmaradni. Fejér megye a Dunántúl legszárazabb éghajlatú tája. Ebben meghatározó tényező, hogy nyugati-északnyugati irányból a Dunántúli-középhegység esőárnyékában fekszik. Klímája kontinentális vonásokat mutat, a Mezőföldön melegebbek a nyarak, az időjárás csak az északi vidékeken hűvösebb.

A településhálózat fejlődésében a természet- és gazdaság-földrajzi adottságok játszottak meghatározó szerepet. Fejér megye településszerkezete változatos, 108 települése közül 2013-ban 24 népessége nem érte el az 1000 főt, közülük 3 községé az 500 főt sem. Igazi nagyvárosnak – bár népessége már nem éri el a 100 ezer főt – a megyeszékhely, Székesfehérvár tekinthető. Településhálózatát Székesfehérvár mellett még egy megyei jogú város (Dunaújváros), 15 további város (Aba, Adony, Bicske, Bodajk, Csákvár, Enying, Ercsi, Gárdony, Martonvásár, Mór, Polgárdi, Pustaszabolcs, Rácalmás, Sárbogárd, Velence), 10 nagyközség és 81 község alkotja.

Fejér megyében több száz műemléket tartanak nyilván. A műemlékek javarészt egyházi jellegűek (templom, kápolna, plébánia, rendház, kálvária, szentek szobrai), de a nagyobb városokban

jelentős a középületek és polgári lakóházak száma is. A megyére különösen jellemzőek a vidéki barokk és klasszicista kastélyok, illetve kúriák, mellettük az igen értékes kertekkel, kastélyparkokkal. Legszebb közülük a Festetics család Pollack Mihály tervei alapján épült egykori klasszicista stílusú rezidenciája Dégen. Az angolpark által körbeölelt sziget igazi érdekessége a Hollandi-ház.

A megyében egymás után újulnak meg és kelnek életre ezek a pompás épületek: a Nádasdyak náadasdladányi kastélya kulturális központként működik, a lovasberényi Cziráky-kastélyban időszaki kiállításokat, opera előadásokat szerveznek, a móri Lamberg-kastély könyvtárnak ad otthont, a martonvásári Brunsvik-kastélyban rendezett koncertekkel pedig Beethoven emlékét őrzik, aki a grófi család vendégeként többször megfordult itt. Kultúrtörténeti szempontból is centrumnak számít a magyar államiság egyik legfontosabb központját képviselő Székesfehérvár, az egyik legnagyobb múltú, hajdani királyi székhely és koronázó város.

Székesfehérvár már az ókorban is virágzó múltjának egyik legékesebb bizonyítéka, a város határában feltárt ókori település, Gorsium. Találunk itt hajdan volt városfalat, kövezett utcákat, oszlopokat, templomokat, teret és házakat, de az ókor csodái mellett egy hamisítatlan római jellegű kőszínház is várja a történelemre és kultúrára éhezőket. Az ásatásoknak köszönhetően folyamatosan bővülő Gorsium Régészeti Park már jelenleg is Közép-Európa egyik legnagyobb régészeti parkja. Hírnevét csodálatos műkincsei mellett az itt tartott megannyi ókort idéző rendezvény (pl.: Floralia, antik színdarabok, ókori bemutatók, gladiátor viadalok) tovább öregbíti.

1. kép Gánt – Vértes Tájvédelmi Körzet

Fényképezte:
Mucsné Madar Katalin dr.

Társadalom

Fejér megye területe már az őskorban is lakott volt, amire a Csákvári-barlangban talált, jégkorszakban készült eszközök és ékszerek mellett bizonyíték a Nadap község melletti kőbányában fellelt őskőkori településmaradvány, valamint a Dunaújváros térségében talált csontvázak is. Az I. században területe Pannónia provincia része lett, a Duna vonalával a tartomány keleti határává vált, olyan településekkel, mint Floriana (Csákvár), Osones (Bodajk), Gorsium (Tác). A honfoglaló magyarság 895-900 körül szállta meg a térséget, amit – központi elhelyezkedése miatt – Géza fejedelem a fejedelmi törzs szálláshelyéül választott, és ami az államalapítás után a királyi vármegye székhelyévé vált. Az államszervezetben kiemelkedő szerepet töltött be: a XVI. század közepéig az uralkodók koronázási és temetkezési helye volt. A XIV. században a honfoglaló magyarság mellé besenyők (nevüket ma is őrzi Besnyő, de a mai Aba, Alap és Cece is besenyő települések voltak), a XV. században pedig kunok települtek. Korabeli feljegyzések szerint a Hunyadiak idején a megyében 5 vár, 7 város, 422 helység terült el, a birtokosok száma 696 volt. Egy 1494-ből fennmaradt adóösszeírás 3090 portát és 6180 adófizetőt jegyzett fel, ami alapján – a nem jobbágylakosságot, illetve Székesfehérvárt is beleértve – a családok száma a XVI. század elején 8300-ra, a lakosoké 41,5 ezerre tehető. A török uralom nagy törést – jelentős népességcsökkenést és falvak pusztulását – okozott a megye településeinek, népeinek történetében, a XVI. század végén (1580 körül) a Székesfehérvárat és környékét magában foglaló fehérvári szandzsákban alig 12-13 ezer lakost és 2500 házat (családot) számoltak össze. A törökök visszaszorítását követően 1692-ben a vármegye közigazgatását újjászervezték, a megfogyatkozott lakosság helyére jelentős számban magyar, német, szlovák, szerb és horvát telepések érkeztek. (A korábban magyar lakosságú dunamenti községek, mint Ercsi, Adony és Rácalmás 1696 körül már mint rácközségek szerepelnek az összeírásokban.) Az 1720. évi összeírás adatai szerint a megye 53 községében a lakosságszám még a 18 ezer főt sem érte el. Az ezt követő viszonylag békésebb időszak a térség népességfejlődésére is hatással volt: 1787-ben a II. József által elrendelt összeíráskor már mintegy százezer, az 1836-os census idején már 165 225 lakosa volt a megyének, de a szabadságharc eseményeit követően

is körülbelül 150 ezren éltek itt. A megye nagysága és kiterjedése a XVIII. század végétől szinte azonos a jelenlegivel, a XIX. század végén Székesfehérvár mellett 16 mezőváros, 77 falu, 188 puszta, illetve lakott település tartozott a megyéhez, 1890-re lakosainak száma 231 548-ra emelkedett. A lakosság gyarapodása a XX. században tovább folytatódott, 1970-re a századelő népessége másfélszeresére, 389 415 főre nőtt. De míg korábban főként természetes szaporodás révén nőtt a népesség, addig az 1960-as és az 1970-es években a nagyfokú iparosítási folyamatok hatására sokan vándoroltak ide, mivel ekkor már az ipar munkaerő-szükséglete vonzotta a tömegeket.

A Közép-Dunántúl legnépesebb, a Dunántúl második legnépesebb megyéjében 2014. január 1-jén mintegy 420 ezren éltek. A megye lakosságának többsége községben él. A falvak átlagos mérete nagy, megközelíti a kétezer főt (az országos átlag ezer fő), csupán Pest, Csongrád és Jász-Nagykun-Szolnok megye községei nagyobbak. A megye települései között az országos átlagnál magasabb a városok aránya, Pest megyét leszámítva a Dunántúl megyéi közül a legtöbb város itt található. Minden harmadik lakó a két megyei jogú városban, Dunaújvárosban, illetve Székesfehérváron, további egynegyedük a többi 15 városi rangot kapott település valamelyikén él.

A megye az ország legsűrűbben lakott területei közé tartozik, csak a fővárosban, Pest, Komárom-Esztergom, valamint Győr-Moson-Sopron megyében magasabb az egy négyzetkilométerre jutó lakosok száma.

Az ország egészéhez hasonlóan Fejér megye lakónépessége is fogy. A népességszám alakulását a természetes népmozgalom és a vándorlási egyenleg befolyásolja. A 2001 és 2013 között eltelt 13 évben Fejér megye településein több mint 51 ezer gyermek született, és 67 ezren haltak meg, így a kettő egyenlegéből adódó természetes népességfogyás 16 ezer fővel csökkentette a lakosságot. A megyét – a legtöbb megyével ellentétben – bevándorlási többlet jellemzi, több mint 5 ezer fővel többen telepedtek le a térségben, mint ahányan más megyébe költöztek, és külföldről is ugyanannyien választották Fejér megye valamelyik települését lakhelyül.

A megye lakossága – az ország többi területéhez hasonlóan – nem csak fogy, de öregszik is, korösszetétele hasonló az országoshoz. A gyermekkorúak (15 év alattiak) aránya hasonló az országoshoz, azonban az aktív korúaké (15–64 évesek) valamelyest magasabb, az időskorúaké (65 évesek és idősebbek) pedig némileg alacsonyabb. Így a térségben élő aktív korúakra háruló

eltartási teher (azaz, hogy társadalmi értelemben mennyi gyermekkorú és mennyi 65 éves és idősebb lakost kell eltartaniuk) az országos átlaghoz képest kisebb.

Az egyes településtípusok korösszetétele eltérő képet mutat. A két megyei jogú város népessége a megyei átlaghoz képest valamelyest idősebb, és az átlagosnál kisebb az itt élő gyermekkorúak aránya. A többi város helyzete ennek épp az ellenkezője, legtöbbször a 15 év alattiak magasabb és a 64 év felettiek alacsonyabb hányada jellemzi. Martonvásáron, Gárdonyban és Velencén azonban az átlagnál valamivel kevesebb fiatal él, az utóbbi két városban és Adonyban pedig az idősök aránya magasabb, mint a megyében. A településtípusok közül arányaiban a községekben él a legtöbb gyermekkorú, és a legkevesebb időskorú.

A lakosság iskolázottságának színvonala országosan és Fejér megyében is jelentősen javult az elmúlt évtizedekben, teljes körű felmérésére legutoljára a 2011. évi népszámlálás adott lehetőséget. A megyében élők iskolázottsága az országos átlaghoz hasonló, a csak 8 osztályt végzettek és a szakmai oklevelet szerzettek aránya némileg meghaladja azt, az érettségizettké és a diplomásoké kissé elmarad tőle.

Az iskolázottságról pontosabb képet akkor kapunk, ha az adott képzettséggel rendelkezők számát a megszerzéshez szükséges életkorhoz viszonyítjuk. Eszerint a 10 éves és idősebbek közül szinte mindenki elvégezte az általános iskola első osztályát, a 14 év felettiek döntő többsége (96%) pedig elvégezte a 8 osztályt. Az idősebbek számára az ő iskoláskorukra jellemző viszonyok kevesebb lehetőséget nyújtottak a tanulásra, mint napjainkban. Ezt jól jelzi, hogy míg a 75 évesek és idősebbek héttizede végezte el az általános iskolát, addig a 15–19 éveseknél ez az arány megközelíti a 97%-ot. A 18 éves és idősebb népesség közel felének volt érettségije 2011-ben, arányuk tíz év alatt több mint 10 százalékponttal növekedett. A diplomások aránya 2001-hez képest 5,5 százalékponttal nőtt, a 25. életévüket betöltöttek 16%-ának volt felsőfokú végzettsége a népszámlálás időpontjában. A megyeszékhelyen és Dunaújvárosban egyaránt a megyei átlagon felüli az érettségizettké és a diplomások aránya, de a legmagasabb érték mégsem ezt a két települést, hanem Sukorót jellemzi. Az itt élő 18 év felettiek kétharmadának van érettségije, és a 25 évesek és idősebbek 35%-a diplomás.

A térségben élők munkaerő-piaci részvétele az országos átlag feletti. A KSH munkaerő-felmérése szerint 2013-ban a Fejér megyében élő 15–74 évesek 59,2%-a gazdaságilag aktív (foglal-

kozottatott vagy munkanélküli) volt, ez országos viszonylatban (holtversenyben Pest megyével) az 5. legmagasabb arány, főként a foglalkoztatottak magas hányadának köszönhető. A felmérés alapján a megye munkanélküliségi rátája elmarad az országostól, az aktív népesség 9,7%-a nem dolgozott, de keresett állást, és munkába is tudna állni.

Az országos átlaghoz képest a megye lakossága kedvezőbb jövedelmi helyzetben van. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal adatai alapján 2012-ben Fejér megye száz lakójából 47, ugyanennyi munkavállalási korú lakosából 71 fizetett személyi jövedelemadót (országosan ez az arány 44, illetve 68 fő). Egy megyei adózó átlagosan közel 2 millió forint éves jövedelmet szerzett, ami után évi 305 ezer forint adót fizetett (az országos átlagnál 64 ezer, illetve ezer forinttal többet).

Gazdaság

A területi gazdasági teljesítmények jellemzésére, összehasonlítására leggyakrabban használt mérőszám a bruttó hazai termék, a GDP. Fejér megye 2012. évi GDP-je 1120 milliárd forintot tett ki, ami Magyarország bruttó hazai termékének 4,0%-át jelentette. Az egy főre jutó GDP alapján felállított országos rangsorban a megye a 4. helyet foglalta el Budapest, Győr-Moson-Sopron- és Komárom-Esztergom megye után. A térség gazdaságának legfőbb motorja az ipar, amely a hozzáadott érték legnagyobb, 46%-os hányadát képviseli, így alapvetően meghatározza Fejér megye egészének teljesítményét. Az agrárium 6,2%-os hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez viszonylag alacsony, de az országos átlagot így is meghaladja, és azonos a három közép-dunántúli megye együttes átlagával. Fejér megye ipari jellegből adódóan a szolgáltató ágak részaránya jóval kisebb az országosnál.

Az ipari tevékenységet folytató vállalkozások a megye foglalkoztatásában is jelentős szerepet töltenek be. 2013-ban a megyei székhelyű ipari szervezetek az összes alkalmazásban álló közel 40%-ának, 43 ezer főnek biztosítottak munkalehetőséget. A megye több ezer fős létszámú ipari nagyfoglalkoztatói az acélipar fellegrésztésének számító dunaújvárosi ISD DUNAFERR Dunai Vasmű ZRt., a Székesfehérváron létesült autóiipari beszállító DENSO Magyarország Kft., valamint a minőségi gumibroncsok gyártására Rácalmáson alapított HANKOOK TIRE Magyarország Kft., de 1500 főnél több alkalmazottja van az ALCOA-KÖFÉM Székesfehérvári Könnyűfémű Kft.-nek is.

A termelő tevékenységhez szükséges infrastrukturális és logisztikai feltételek biztosítására 11 ipari park létesült Fejér megyében, ebből 7 Székesfehérvár körzetében. A megye iparvállalatai 2013-ban Magyarország teljes ipari termelésének 8,2%-át adták: gyártásoraikon összesen 1769 milliárd forint értékű terméket állítottak elő. Az ipar húzóágazatai a fémfeldolgozás és a járműalkatrész-gyártás, amelyek túlnyomó részben külföldi megrendeléseket teljesítenek, belföldi eladásai az összes értékesítés alig ötödét teszik ki. Az élelmiszergyártás kivételével a feldolgozóipar erősen exportorientált: a termékek több mint háromnegyede kerül a külföldi piacokra.

Budapest közelsége, a megye területén áthaladó három autópálya, illetve több meghatározó közúti és vasúti közlekedési pályavonal – ezeknek köszönhetően a kiváló megközelíthetőség – jelentős gazdaságélénkítő hatással bír. Székesfehérvárt az M7-es autópálya (és a 7-es főútvonal) köti össze a fővárossal, továbbá a Balatonnal, Dunaújvárost pedig az M6-os autópálya (és a vele párhuzamos 6-os számú főút) kapcsolja be a közlekedési vérkeringésbe. Fejér megyét északi peremén az M1-es autópálya is érinti, és a megyeszékhelyről indul a 8-as számú főút Körmenten át Graz felé. A vasúti fővonal Horvátországgal és Szlovéniával, míg a komáromi szárnyvonal Szlovákiával, valamint Ausztriával biztosít összeköttetést a megye számára.

Fejér megye mezőgazdasági területeinek közel kilenctizede szántó. Termékeny talajú tájegységén, a Mezőföldön, kiválóak az adottságok a szántóföldi növénytermesztéshez. Országos viszonylatban is meghatározó a megye cukorrépa-termelése: 2013-ban 156 ezer tonnát takarítottak be a gazdálkodók, ami a magyarországi termésmennyiség 18%-a. Több évszázados hagyományai vannak Fejér megyében a szőlészetnek, borászatnak is, területén két borvidék található: a Móri és az Etyek-Budai.

2012-ben 23,5 ezer vállalkozás működött Fejér megyében, amelyek 44%-a volt egyéni vállalkozás. A szervezetek háromnegyedét szolgáltatás nyújtására alapították, egyötödük folytatott ipari, vagy építőipari, alig néhány százalékuk pedig mezőgazdasági tevékenységet. A 453 külföldi érdekeltségű vállalkozás révén a Magyarországon működő külföldi tőke 3,1%-a, 572 milliárd forintnyi külföldi befektetés összpontosul Fejér megyében.

A megyei székhelyű gazdasági szervezetek 2013 folyamán 139 milliárd forintot fordítottak beruházásokra, ezek legnagyobb része a feldolgozóiparban (főként a fémalapanyaggyártásban, a gumi-, a jármű-, valamint az élelmiszeriparban) valósult meg. Fejér megyében lakosonként 332 ezer forintnyi

beruházási összeg jutott, amely a megyék között – Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Vas megye után – a negyedik legmagasabb érték.

A 83 működő kereskedelmi szálláshelyet 2013-ban 160 ezer vendég vette igénybe, 354 ezer vendégéjszakára. A kereskedelmi szálláshelyi forgalom döntő része öt településhez kapcsolódott: a megyeszékhely mellett Velencére, Gárdonyba, Dunaújvárosba és Móra érkezett a legtöbb látogató.

1. tábla Összehasonlító fajlagos mutatószámok, 2013

Megnevezés	Fejér megye	Közép-Dunántúl	Ország összesen
<i>Egy lakosra számított mutatók, ezer forint</i>			
GDP ^{a)}	2 657	2 485	2 827
Ipari termelés ^{b)}	4 465	4 518	2 391
Építőipari termelés	72	83	128
Beruházás	332	385	368
<i>Ezer lakosra számított mutatók</i>			
Működő vállalkozás ^{c)}	56	59	65
Regisztrált vállalkozás	135	138	171
Kereskedelmi szállásférőhely	19	46	37

a) 2012. évi előzetes adat.

b) A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások adatai telephely szerint.

c) 2012. végén.

Kiemelt értékünk

A VELENCEI-TÓ

A FÜRDŐKULTÚRA MEGVALÓSULÁSÁNAK ÉVTIZEDEI

A földtörténeti korát tekintve fiatal – becsülten 12–15 ezer éves – Velencei-tó Székesfehérvárhoz közel, a Mezőföld északi peremén, a Velencei-hegység lábánál helyezkedik el. Az 1920-as évekig nem tartozott a kedvelt magyarországi fürdőhelyek közé: hagyományos halászati hasznosítása mellett partján nád- és gyepgazdálkodás, valamint szántóföldi művelés folyt. A tó az évezredek folyamán többször kiszáradt, az írások tanúsága szerint utoljára 1863 és 1866 között, amikor aszályos évek követték egymást. Esős időszakban ugyanakkor a megemelkedő vízszint veszélyeztette a déli part településeit. Részben emiatt, részben a

2. kép A tó látképe a Bence-hegyről

Fényképezte: Berta Györgyné

mezőgazdasági hasznosítás érdekében többször felmerült az ingadozó vízjárású tó lecsapolásának terve, amit évtizedekig tartó vita után végül elvetettek.

A velencei-tavi fürdőkultúra az első világháborút követő időszakban indult fejlődésnek. A felbomlott Osztrák-Magyar Monarchia korábban kedvelt fürdőterületei helyett újakat kerestek, és a Velencei-tóra a Balatonhoz hasonló adottságai révén – északi oldalán szőlővel betelepített napsütötte, lankás hegyoldal, délen fürdőzésre alkalmas, sekély víz –, valamint a fővároshoz viszonylag közeli fekvése miatt egyre nagyobb figyelem irányult. A folyamatot a kiépített Déli Vasútvonal gyorsította; a tó melletti első két vasútállomás Dinnyésnél és Kápolnásnyéken létesült. Az 1920-as évek első felében Agárd és Velence térségében fürdőtelepeket alakítottak ki. Létrejöttek a tónál az első fürdőegyesületek, amelyek igyekeztek a fürdőtelepeket fejleszteni, komfortosabbá tenni.

Az idegenforgalom fejlesztése további lendületet kapott, amikor a Velencei-tó déli oldalán, a vasútvonallal párhuzamosan megépített, úgynevezett balatoni műutat 1931-ben átadták a forgalomnak. „A harmincas években (...) olyan jelentős turistaforgalom volt a tó déli partján, hogy a vasútállomás és a strandfürdők közötti szakaszon az örült tempóban száguldozó autósok és motorosok a napi négyszeri kötelező útlocsolás ellenére is áthatolhatatlannak tűnő porfelhőbe burkolták a fürdőzni vágyó városi csoportokat.”¹⁾ A déli part néhány évtized alatt beépült.

1) Lukács László – Ambrus Lajos – L. Simon László: *Édes szőlő, tüzés bor*. A Velencei-tó környékének szőlő- és borkultúrája. Budapest-Pázmánd, 2005.

A velencei-tavi tájkép az 1960-as évektől kezdett – elsősorban az üdülési célú hasznosítás szempontjai szerint – erőteljesen megváltozni. A nádas részbeni visszaszorítása, a part- és mederszabályozási, iszapkotrási munkák, a vízszintszabályozás, a szennyvízcsatorna-hálózat bővítése egyfelől a tó vízminőségének javítását, az előregedési folyamat megállítását, másfelől a parti területek beépíthetővé válását, üdülésre alkalmas nyílt vízfelületek létrehozását, csónak- és hajókikötők, új strand és kiszolgáló épületek kialakítását célozta.

A turisztikai vonzerőt tovább erősítette, hogy az agárdi Bika-völgyben feltörő 58 °C-os gyógyvízre 1984-ben fürdő épült. Az Agárdi Gyógy- és Termálfürdőt 2004-re gyógyászati centrummá fejlesztették.

A VÍZ ÉS ÉLŐVILÁGA

A Velencei-tó Magyarország második legnagyobb természetes tava, a Vértesig felnyúló vízgyűjtő területe 602 km². Fő táplálója a Császár-víz, amelynek vonalán az aszályos időszakokban szükséges vízpótlásra az 1970-es években két víztározó, a Zámolyi és a Pátkai létesült. Vízfelületének a szabályozás utáni kiterjedése 25 km², ebből 12 km²-t nádas fed. A több mint 40 millió m³-nyi vízmennyiség átlagos mélysége mindössze 1,5 méter. A tó két mesterséges szigete a Cserepes- és a Velencei-sziget, ezeket a mederkotrás munkálatokkal kitermelt iszaptól, illetve nádból „építették fel”.

A Velencei-tó egykori délnyugati medencéjét, a Nádas-tavat a XIX. század végén a Dinnyés-Kajtori csatornán keresztül lecsapolták. Ebből maradt vissza a közel 540 hektáros, nagyrészt nádassal borított Dinnyési-fertő, amely 1966 óta védett. A tó másik természetvédelmi területe az 1957-ben létesített, 420 hektáros Velencei Madárrezervátum. A teljes Velencei-tó, így mindkét természetvédelmi területe a Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó nemzetközi jelentőségű vadvíz.

A tómederben elszaporodott zöld növénytömeg is jól mutatja, hogy a tó sekély vizű. A Velencei-hegység magaslati pontjairól kitűnően látszódnak a tófelszín jelentős hányadát elfoglaló nagyobb kiterjedésű, összefüggő nádasok, és a jellegzetes, szét-szórt nádszigetek. A nádas körülbelül ötödét egy különlegesség, az úszóláp alkotja. Kialakulása kezdetén a nádgyökerek felúsznak a víz felszínére, összekapcsolódnak, majd a vízfelületet fokozatosan benövik. Létrejön egy vízen lebegő, gypszerű növénytakaró, amely hosszú idő alatt megvastagszik, különösen ott, ahol fény éri. A lebegő gypszyonyegyet semmi nem köti a meder aljához, ezért

folyamatosan mozog, változtatja a helyét. A rajta megtelepedett növényfajok közül a fokozottan védett hagymaburok orchidea és a tőzegpáfrány igazi kuriózum – előbbi Magyarországon csak a Velencei-tavon lelhető fel. Az úszóláp megóvása víztisztító szerepe miatt igen fontos.

A TÉRSÉG VONZERŐI ÉS TURIZMUSA

Az idelátogatók számára a legfőbb vonzerő természetesen maga a sekély, nyáron meglehetősen rövid idő alatt akár 26 C°-ra is felmelegedő tóvíz. Velence, Gárdony, Agárd partvonalán a fürdésre 17 strand kínál lehetőséget, ebből 10 szabad strand. A gárdonyi Sport Beach ÖKO-szemléletű fürdőhely, 2012-ben a világ legjobb 66 strandja közé is beválasztották. Itt fontos a környezettudatosság: a meleg víz és az áram előállításához napkollektort és szélgenerátort használnak, a hulladékgyűjtés szelektíven történik, a fürdőzőket kiszolgáló létesítményekben pedig törekednek az energiatakarékos megoldásokra.

2014 májusában Velence Korzó és Szabad Strand néven átadták a Velencei-tó legújabb turisztikai komplexumát. Velence város szabad strandja a korábbinál sokkal modernebb külsőt kapott: partvonala homokos tengerpartot idéz, és több pontjáról közvetlenül besétálhatnak a vízbe a fürdőzők. A Korzón zárt passzázs, fedett és nyitott sétányok, körpanorámás fogadóépület, rendezvényter, üzlethelységek, kávézók kaptak helyet, és folyamatban van egy szolgáltatóház építése is a területen.

3. kép Alkonyati látkép az északi partról

*Fényképezte: Mucsné
Madar Katalin dr.*

További különlegesség Velencén: a Tóbíró Szabad Strandon wakeboard pálya működik. A vízisi rokonának aposztrofált sport kedvelői áprilistól októberig 800 méter hosszú, ötszög alaprajzú kábelpályán, 30 km/órás sebességgel szelhetik a Velencei-tó vizét.

A nyílt víz időjáráshoz nem kötött alternatívája az Agárdi Gyógy- és Termálfürdő. A gyógyászati részleg 32–36 C°-ra visszahűtött, ásványi anyagokban gazdag vize gyógyír mozgásszervi megbetegedések, reumatikus panaszok és nőgyógyászati problémák esetén. A fürdőben, az évszázados gyógmódot tovább folytatva, iszapkezelést – iszappakolást és iszapos masszázst – is alkalmaznak az ízületi bántalmak enyhítésére. A létesítmény a 2008-ban és 2009-ben lezajlott fejlesztések során élményelemekkel bővült, ennek köszönhetően családi fürdőhellyé vált.

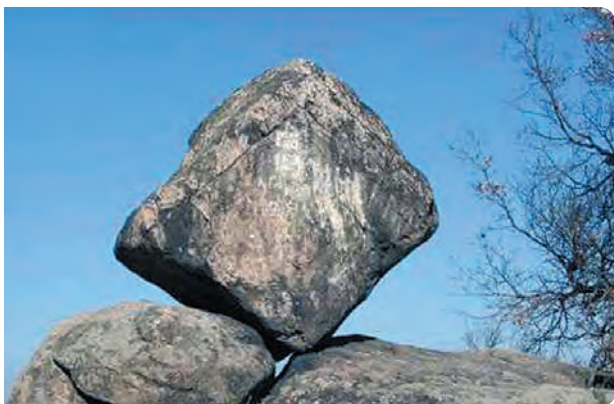
A termásvíz jótékony hatása Velencén is élvezhető, a 2008-ban megnyílt Velence Resort & Spa szálloda- és fürdőkomplexumban. A közvetlenül a tó partjára épült, és a nem szállóvendégek számára is nyitva álló kétszintes fürdő alsó szintjén élmény- és gyógyvizes medencék, felső emeletén szaunák, gőzkabin, Kneipp- és merülő medencék szolgálják a vendégek testi-lelki felfrissülését. A velencei termálfürdőt a 2002-ben több mint ezer méterrel a földfelszín alatt feltárt, 72 C°-os hévíz táplálja.

VONZERŐK ÉS LÁTOGATÓK A TÓ KÖRÜL

A tó mindkét természetvédelmi területe látogatható, a szigorúan védett területrészek azonban csak külön engedéllyel, szakvezetéssel tekinthetők meg. A Dinnyési Templomkert Hagyományőrző Turisztikai Központból induló Madárdal Tanösvény egyik szakaszán eljuthatunk a Dinnyési Fertőhöz, és a parton emelt kilátóból figyelhetjük a lenyűgöző élővilágot. A legszebb látvány a tavaszi és őszi madárvonulás időszakában tárul a kirándulók elé.

A Velencei-tavi madárvilágot neves ornitológusok, természetudósok tanulmányozták: Herman Ottó, Chernel István, Radetzky Dezső és fia, Radetzky Jenő. Az érdeklődő természetbarátok ma is felkereshetik Magyarország első madártani kutatóházát, a világháború pusztítása után Gárdonyi agárdi településrészeinek határán újjáépült Chernel István Madárvártát.

A tavi tájképhez szorosan hozzátartozik a geológiai ritkaságokban gazdag Velencei-hegység, Magyarország „legalacsonyabb”, de az egyik legrégebben kialakult kőzetekből álló hegysége. Alapkőzete a gránit, amely a hegy déli oldalán több helyütt közvetlenül a felszínen van, sziklacsoportokat alkotva. A gránit-

4. kép Ingó-kő Pákozdnál

Fényképezte: Berta Györgyné

tömböket a szél, valamint az esővíz formálta: sarkaik legömbölyödtek, a tömbök elváltak egymástól, és úgynevezett ingókövek, majd a további erózió során tömött zsákokra emlékeztető – „gyapjaszsákok”-nak hívott – képződmények jöttek létre. Ezek a különleges alakzatok Pákozdról indulva az Ingókövek Természetvédelmi Területen tett körsétán, illetve Sukoró határában, turistautat követve tekinthetők meg.

A Pákozdsukorói Arborétum és Szabadidő Park kilátójából rálátás nyílik a velencei-tavi térségre. A Mészeg-hegy oldalában kialakított növénygyűjteményt a látogatóközönség 1990-ben vehette birtokba. Látnivalóit közetbemutató, tájházában pedig természetismereti kiállítás és halászati múzeum színesíti.

A tó körüli települések gazdag történelmi, irodalmi, néprajzi örökségéből e hasábokon csupán ízelítőt tudunk adni. A **Gárdonyi** közigazgatási területéhez tartozó Agárdon, a Nádasdy család uradalmában született 1863-ban Gárdonyi (Ziegler) Géza. Szülőházában, az egykori háromlakásos cselédházban emlékmúzeum működik, amely mellé 2012-ben rönkfából felépítették az egri vár kicsinyített mását, a Gárdonyi Rönkvárat.

Kápolnásnyék Vörösmarty Mihály szülőfaluja, s bár szülőháza már nem áll, a gazdatiszti házban, ahol gyermekkorát töltötte múzeumot rendeztek be. A kiállított értékek között szerepelnek a család használati és dísz tárgyai, Vörösmarty egykori íróasztala és a *Szózat* kéziratának több változata is. A költőt **Nadapon** keresztelték meg, a keresztelőmedence ma is megtekinthető a község templomában. Vörösmarty Mihály egykori préháza **Velence** ismert műemlékeinek egyike. Velence város legkorábban épült kastélya a Hauszmann-Gschwindt-kastély,

már az 1700-as évek második felében készült térképeken is látható. Az épületet – ami napjainkban üdülőként működik – 5 hektáros gyönyörű park veszi körül, több száz éves védett fajtákkal. Különleges néprajzi emlék **Sukorón** a nádfedeles, fehérre meszelt, sárfalú házak sora, a Szilvás-sor. Az egykor zsellérek lakta házak egyikéből alakították ki Fejér megye első szabadtéri néprajzi múzeumát, az 1967-ben megnyitott Néprajzi Házat. A falu református temploma történelmi eseményről nevezetes: itt tartották 1848. szeptember 28-án, a győztes pákozdi csata előestéjén az utolsó haditanácsot. Azon a helyen, ahol a csata zajlott, civil kezdeményezésre, 11 szervezet összefogásával 2002-re felépült a **Pákozdi Katonai Emlékpark**, amely a magyar hadtörténelem 1848-tól napjainkig terjedő időszakát mutatja be tematikus állandó kiállításokkal és emlékművekkel. Európai Unió támogatással 2008–2009-ben az emlékparkot tovább bővítették, 2013. január 12-én pedig Nemzeti Emlékhellyé nyilvánították.

Az aktív kikapcsolódást kedvelők számára örömhír, hogy immár a teljes Velencei-tavat autósforgalomtól elkülönített útvonalon kerékpározhatják körbe. 2014 áprilisára átadták ugyanis a több mint 800 millió forintos ráfordítással Dinnyés és Velence között kiépített, 12 kilométer hosszú kerékpárutat. Az útvonal része lesz a tervezetten 2020-ig megvalósuló, a fővárost a Balatonnal összekötő kerékpáros közlekedési útnak.

A Velencei-tó körüli településeken működő kereskedelmi szálláshelyek és magán szobakiadók együttesen 6500 férőhelyet biztosítanak az ide érkező vendégeknek. Ez azt jelenti, hogy a

5. kép Gárdonyi Géza szobra a szülőházánál,
balra a Gárdonyi Rönkvár

*Fényképezte:
Sinkovics Katalin*

teljes Fejér megyei szállásférőhely-kapacitás közel 60%-a ebben a térségben összpontosul. A tó vendégforgalmában a hazai vendégek dominálnak, a legtöbb külföldi vendéget pedig Németországból, Ausztriából, Szlovákiából fogadják.

2. tábla A szálláshelyek vendégforgalmi adatai, 2013

Megnevezés	Velencei-tó együtt ^{a)}	Ebből:	
		Velence	Gárdony
Kereskedelmi szálláshelyek			
Férőhely ^{b)}	4 125	1 007	3 006
Vendég	75 101	40 224	34 248
Ebből: külföldi	3 702	1 567	2 118
Vendégéjszaka	161 097	85 076	74 875
Ebből: külföldi	11 800	4 142	7 621
Átlagos tartózkodási idő, éjszaka/vendég	2,1	2,1	2,2
Egyéb (magán-)szálláshelyek			
Férőhely ^{b)}	2 469	850	1 308
Vendég	4 299	966	1 455
Ebből: külföldi	400	190	60
Vendégéjszaka	12 578	3 960	4 105
Ebből: külföldi	2 112	1 148	60
Átlagos tartózkodási idő, éjszaka/vendég	2,9	4,1	2,8

a) Gárdony, Velence, Kápolnásnyék, Pázmánd, Nadap, Sukoró, Pákozd adatai.

b) Július 31-én.

Források:

www.kempp.hu
www.ramsar.hu/teruletek/teruletek.htm
www.visitvelenceito.hu

Kupi László: *Város volt, város lett – Velence története*. Kornétás Kiadó, 2004.

Dr. Polgár Iván: *A Velencei tó*. Közgazdasági tanulmány, Székesfehérvár, 1914.

Lukács László–Ambrus Lajos–L. Simon László: *Édes szőlő, tüzes bor*. A Velencei-tó környékének szőlő- és borkultúrája. Budapest-Pázmánd, 2005.

Schmidt Egon: *Kócsagok birodalma – A Velencei-tó állatvilága*. Dénes Natur Műhely, 2000.

Gerecse, Vértes, *Velencei-hegység turistakalauz*. Cartographia, Budapest, 2014.

Dr. Boromissza Zsombor: *Tájévaltozás a Velencei-tó partján*. Tájvédelmi füzetek 2., 2012.

Velencei-tó, természetesen közel! Gárdonyi Város és Térsége Turisztikai Egyesület, 2013.

Van az a hely, ahol... Velencei-tó Térségi TDM Nonprofit Kft., 2014.

© Központi Statisztikai Hivatal, 2014

Felelős kiadó:
Dr. Vukovich Gabriella elnök

Készült a Tájékoztatási főosztályon,
a Veszprémi főosztály közreműködésével

Főosztályvezetők:
Freid Mónika, Szántó Balázs

Felelős szerkesztő:
Retz Tamás

Szerzők:
Baunok László, Cserta Orsolya, Domonkos Ágnes,
Dr. Mucséné Madar Katalin, Fiauschné Rákóczi Erzsébet,
Lanszkiné Magyar Csilla, Sinkovics Katalin

Technikai előkészítés:
Némethné Csehi Tünde

Kiadványterv:
Gyulai Katalin

Kézirat lezárva: 2014. szeptember

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítóterv: Lounge Kft.

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2014.083